

ACC. N:R M. 16705: 1-9.

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Erik Andersson, Eledsberg*
Härad: *Tönnersjö* Berättare: *Ligfrid Jönsson, Limlämsdal*
Socken: *Tönnersjö* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1967* Född år *1890* i *Tönnersjö*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skreddare, sömmerskor och konfektion. s. 1-9. LUF 131

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R **M. 16705:/.
LUF 131**

1.

SKRÄDDARE, SÖMMERSKOR OCH KONFEKTION.

1.

Ambulerande skräddare.

Det har funnits sådana " i berättarens bygd tills omkring 1915. En av dessa vandrande skräddare var Johan Fredriksson, Karaskogen, Veinge. Senare flyttade han till Ahlehulorna (Ahlhult) i samma socken. Han var "tredje släkt" med berättarens mor och utsträckte ~~med~~ också sina vandringar till det angränsande Tönnersjö. Sydde på Börjebygget minst 2 gr.

En annan ambulerande veingeskräddare var Nils Petter Persson, Göstorp, som flera gånger kom till Sigfrids föräldrar och sydde. Hade sytt flera kostymer till Sigfrid och hans broder Patrik. Men han sydde mycket hemma också. Han sydde en kostym på dagen och sydde bra. En gång -det var då Sigfrid var 19 år (alltså 1909)-hade berättarens mor sänt av ren(-tvättad) ull till färgare Broms i ~~Käkom~~ Laholm f.v.b. till ~~den~~ textilfabrik i Lagan, Småland, där ullen blev vävt. Så kom tyget omsider hem. Nils Petter sydde en överrock av det som Sigfrid skulle "ha till väl" (till helgdags o. vid högtidliga tillfällen). Nils Petter tog 5:50 i sömningalön för ett sådant plagg- lika mycket som för en kostym. Det var gängse taxa. De 5 kronorna var för arbetslönen och 50-öringen skulle vara för tråden. Denna överrock hade Sigfrid i 28 år.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LUF 131

27/5-67

16705:2.

ACC. N:R M. L. U. F. 131

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2) SKRÄDDARE----

Sigfrids mor vävdé också tyg. Detta hemmatyg kallades "värken." Mesta av ullen till tyg lämnades dock till "inlämning"- blev fabriksstyg.

Innan skräddaren kom- troligen dagen eller kvällen innan- hämtade man hans symaskin.

(de flesta)

Före och omkring anlidade man hemskräddaren .Sigfrid trodde det berodde på traditionen från skråtiden. Avståndet till skräddaren spelade väl en viss roll. Man hade också mera lätt att komma fram med sina önskemål ifråga om klädedräkt.

På Börjebygget, Sigfrids hem, bosatte sig en ambulerande byskräddare som hette Jacob (förkortat "Jac.") Det var år 1796. Han började odla på marken där, var alltså också jordbrukare. Han kom från Vessinge i Veinge. Än finns ett träd som minner om honom. Hade en gång varit och sytt i byn Roshult (som då hörde till Tönnersjö- men från 1958 till Simlångsdalen- från 1/1 1967 till Halmstad) och sytt. Hade fått och ätit äpplen därifrån. Fick magknip och i närheten av sitt hem göra sina naturbehov. Därifrån växte upp ett äppelträd som ännu finns att beskåda.

Det fanns gott om skräddare redan på 1890-talet. Dessa ambulerande hade egen och de närmaste byarna som verksamhetsområde. Någon gång kunde de ha gesäller. Så hade omnämnde Sven Petter Persson sin dotter Tekla som medhjälpare (gesäll) både hemma och ute i bygden. En sådan ambul. skräddare var mestadels ute och sydde året om- när som helst. När han inte sysslade med skrädderi, hade han ofta ett litet jordbruk att arbeta på.

16705:3.

ACC. N:R M. L U F 131

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3) SKRÄDDARE----

Skräddaren hade ofta ett litet småbruk. Till de familjer som anlidade honom kom han trohigen en gång om året. Inte vid regelbundna eller bestämda tider på året, utan vid behov. Han hade mat och husrum hos familjen och hörde liksom till denna. Hade sin arbetsplats i stugan hos Sigfrids föräldrar och så var det väl för det mesta. Omnämnde SvenPetter hade dottern med sig som gesäll. Han klippte till, hon sydde. Förutom symaskin hade han pressjärn, sax, vax, måttband, krita (vit) samt bok att skriva upp måtten med sig. Tyget skaffade man i regel själv-tråden höll skräddaren. Han kunde skaffa foder. I äldre tider var det mest hemvävt tyg, sedan bägge delarna d.v.s. också köptyg. En fin kostym skulle vara av mörkblått tyg. Det var olika tyg för olika plagg. Han sydde till männen. Kläder till kvinnor och barn sydde sömmerskan. Där det fanns tjänstefolk blev det skräddaren som sydde för drängarna och sömmerskan för pigorna. Skräddarens kläder blev byxor, väst och rock samt överrock. Han lämnade inga sömnadsdetaljer ogjorda efter sig. Klädemodellen bestämde i regel skräddaren. Han hade modejournaler. Sigfrid mindes inte något särskilt av skräddarens arbetsmetoder. Han åtog sig lagning och ändring. Man lät ibland sy om kläder som var för stora till yngre och småväxta personer. Man hade fotogenljus i hemmen på den tiden. Det var alltså i fotogenlampans, någon gång kanske också i talg- eller stearinljusets sken mästern fick arbeta sen mörkret fallit på.

16705:4.

ACC. N:R M. L U F 131

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4) SKRÄDDARE----

Skräddarens arbetstid var från kl. 7 på morgonen till 8 (kl. 20) på kvällen sommartid. På vintern var arbetstiden kortare. Arbetstiden berodde på myckenhet och brådska. Gällde det få något färdigt till jul kunde skräddaren (liksom skomakaren) sitta uppe långt fram på natten över sitt arbete. ~~U~~

Den ambulerande skräddarens anseende var gott. Själv var han och hans familj hyggliga och givmilda (när kunderna besökte dem). ~~U~~ gick med småbönder och andra hantverkare. Vanligen på deras kalas eller kanske kalas överhuvudtaget i byarna- väl beroende på om det var slätt- eller skogsbygd. Mer eller mindre burgenhet. Skräddaren kunde ha förtröendeuppdrag. Det ansågs vara ett bra yrke. Som smed, skomakare, murare. I allmänhet lärde sig den ambul. skräddaren yrket hos någon äldre kollega,. I allmänhet kom han från småbönder, torpare eller hantverkare. Kunde gå i arv från fadern.

Skämthistorier , ordstäv etc. om skräddaren kunde inte Sigfrid några. Själv minns jag ett par talesätt från veingebygden: " 19 skräddare dansade på ett pappersloft, men så var där en som trampade genom. Han hade träben". (Ska åskådliggöra skräddarens lätthet). Ett ordstäv över skräddarens klenhet ~~xxx~~ men ändå kaxighet: Man rår inte för sin styrka, sa skräddaren, bröt av stearinljuset.

16705:5.

ACC. N:R M. LUF 131

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5) SKRÄDDARE----

Skräddare med uteslutande fast verksamhet.

Skräddare och skräddareverkstäder i Tönnersjö: "Skräddare-Sven" ett original vars talesätt ännu leva i bygden. Duktig skräddare. Sydde en allmogedräkt från Tönnersjö och den påsatt en vaxfigur, som väl ska föreställa "Skräddare-Svennen" och tillfinnandes å länsmuséet i Halmstad. Sven dog någon gång omkring 1914- ganska gammal. Verkstaden -bostaden vid Tostarpsjön.

En annan fast skräddare-(och mångsysslare-) var Per Svensson, kallad "Skräddare-Pellen"; han dog år 1943. Var då i 80-årsåldern. Han var också på sin tid (det var i början av 1900-talet) poststationsföreståndare (i Tönnersjö) och postbärare (från Eldsberga via Tönnersjö till skogsbyn Torared) samt en tid även handlare . Hade handelsbod med de viktigaste förnödenheterna.

Så fanns det en skräddare s. hette Bengt Nilsson, Boarpa backe, samt vid namn Anders på torpet Harskog på godset Stjärnarps utmark.

Växx Inte så långt (c.3 km.) från Börjebygget bodde xdet en skräddare, Knut Bengtsson på skogsstället Kullen. Dessa tre skräddare levde och sydde mest på 1800-talet. Uppe mot smålandsgränsen i byn Esmared fanns också en skräddare hörande till slutet av 1800-talet. Kan ej beskriva verkstäderna. I regel satt man väl i stugan eller någon kammare och arbetade. Var det stugan, användes denna också till annat ändamål.

16705:6.

ACC. N:R M. LUF 131

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6) SKRÄDDARE----

Redskapen skräddaren begagnade sig av var som förut nämnts pressjärn, sax, vax, måttband, krita, anteckningsbok för måtten samt från slutet av 1800-talet också symaskin. Fanns det gesäll~~er~~ delade man väl upp arbetet. Det blev ^tillskärning och sömnad. Hustrun eller annan fam.-medlem kunde hjälpa skräddaren i hans värv. Skräddaren sydde vanliga manskläderna: Byxor, väst, rock, överrock. Han sydde ej till kvinnor och barn. (det gjorde sömmerskan). När pojken var 14-15 år blev det skräddaren som övertog hans sömnad. Tyget kunde både kunden och skräddaren skaffa fram. Eller gjorde. Skräddaren bestämde modellen. Han hade modejournaler. Han tog mått på längden (först), på ärmarnas längd, ~~xxx~~ mellan axlarna och runt midjan. Tillskärningen var ej alltid så förstklassig. Provningen kom efter träcklingen. Det fanns spegel att titta i. Omkring 1914 tog man 10 kr. för att sy en kostym. 1918 tog skräddaren ute i Eldsberga 45 kr. Skräddarna hade vid denna tid skaffat sig yrkesorganisationer. Enl. Sigfrid. Bygdeskräddaren åtog sig att sy om inköpta auktionskläder eller att ändra gamla plagg (antecknaren har själv i sin barndom varit klädd i omsydda kläder för vuxna. En ~~xxx~~ gammal överrock kunde bli ett par pojkbxor och dessutom lappar att laga med. I regel hade -förr- skräddaren kunder från alla samhällsklasser i bygden. Efter första världskriget fanns det väl de ville ha lite finare sytt eller kanske ansågo det "fint" / och själv lite för mer) som lät sy i staden.

Kunde hända -och hände

16705:7.

ofta på senare tid att

ACC. N:R M. LUF 131

En skräddare i

man lärde sig till skräddare

7) SKRÄDDARE---

Veinge fick av denna
anledning heta

i Köpenhamn. T.o.m. i London.

"Londonskräddaren."

Det finnes numera ingen skräddare i Tönnersjö församling, så vidt jag
vet inte i hela kommunen. Man köper i regel sina finkläder- ofta också
arbetskläder i Halmstad.

SÖMMERSKOR.

Finns ingen uppgift på att man här i bygden ifråga om kvinnokläder börjat
anlita sömmerska i stället för skräddare. Det har funnits sömmerskor i
trakten så länge berättaren kunnat minnas. De voro både från trakten o.
utsocknes. Ofta voro sömmerskorna ogifta. Ofta voro de småbrukar hustrur.
Någon gång har det väl hänt att en sömmerska sytt något manskläder- var-
dagskläder. Skjortor. till vardags; blåblusar. Hon sydde barnens kläder
i regel. Även pojkar. Upp till 14-årsåldern. Hon åtog sig också lapp-
ning, lagning och linnesömnad. Alla samhällskategorier i bygden anlidade
henne. Det har funnits sömmerskor som gått omkring i bygden och sytt. I
Tönnersjö Cecilia Larsson och "Hanna på Harskog". Det fanns också de
sömmerskor som uteslutande arbetade hemma hos sig. Det fanns intet skill-
nad på deras arbetsåtaganden. Sömmerskan skaffade ibland till knappar
till sömnaden. Arbetslön för ambulera sömmerska var ofta 2kr./dag.

Hon kunde vara utbildad i staden på någon sömnadsverkstad eller ateljé.

Bysömmerska finnes inte längre. Möjligen kan någon tillfälligt sy
något till andra. Men sömnadskurser är förekommande varje å Yrkesskolan
och sömnaden har såtillvida upplevat en renäsans.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

16705:8.

ACC. N:R M. LUF 131

8) SKRÄDDARE----

Familjemedlemmarnas klädsömnad.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En husmor kunde på 1920 samt också på 1920-talet sy vardagsbyxor och-skjortor till mannen eller pojkarna. Sigfrids mor Johanna sydde ibland en "särk" (linne) till sig. Husmodern sydde inte både mans- och kvinno-kläder. Sydde förkläde till sig själv, någon gång kanske något annat till sig själv. I allmänhet sydde nog inte tjänstefolket. I skogsbygden fanns inte sådant- berättaren har ingen erfarenhet. I den mån husmor- event. någon piga sydde var det först hemmatyg, "värken", sedan köptyg man använde. Köptyget skaffades i regel från staden. Tråden från staden eller från lanthandlen. Från 1870 började man skaffa symaskin- men då ~~skräddarna~~ skräddarna- att någon husmor köpte sig symaskin hör nog 1900-talet till. Symaskin gemensam för flera familjer något okänt på orten. Handsömnad av ~~skräddarna~~ större klädesplagg förekom ej. Så långt berättaren vet. Man såg med välbehag när någon flicka började lära sig sy på en atelje i stan- än mer sen hon som hustru sydde till husbehov. Att lära sy ansågs lika duktigt och hedersamt som att gå på hushållsskola. Det var vanligt att man ~~stickade~~ stickade strumporna till familjen hemma. På 1800-talet kunde det hända att hela familjen- i brist på andra vinterförtjänster- stickade strumpor, vantar och tröjor. Sedan blev det kvinnfolken som- isynnerhet vintertid ägnade sig åt "binget". Stickmaskiner, som kom på 1900-talet, var mera sällsynt. På 1870-talet ~~för~~ och troligen dessförinnan förekom det s.k. "jyskebinget". Man köpte ull från Laholm (om man saknade) och stickade så ylleplagg till militären. Det var före fabrikernas tid.

16705:9.

ACC. N:R M. LUF. 131.

9) SKRÄDDARE----

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ullen kostade 2 kr/skålpund. Man använde stora bindstickor. av trä.

Anders och Boel på Lillekull stickade dyl. "binge".

Sigfrid omtalar att hans farmor berättat att man under finska kriget 1808-09 varje hushåll var ålagda att sticka en viss kvantitet persedlar till militären. Troligen var det till lantvärnet ~~xxxx~~ vid norska gränsen. (Man var verkligt dåligt utrustad där och många krigare omkommo ju också på detta sätt).

Det ansågs inte vara opassande om en karl själv sydde i en knapp. Eller stoppade sina strumpor. Husbehovssömnaden avtog allt mer för att nästan upphöra. För att i viss mån i senare tid återuppstå. Men mest torde det beröra linnesömnad, finsömnad. Det lönar sig inte att sy-tiden är mera knapp och det finns numera inte något överskott av folk som saknar annat arbete och förtjänstmöjligheter. Hantverket har avlösts av industrin. På samma sätt förhåller det sig med husbehovsstickning. Det skulle sällan löna sig. Som hobby och tidsfördriv har det däremot alltjämt sin givna plats.

Färdiga kläder har man på denna ort kunnat köpa åtminstone sedan sekelskiftet. I början från Falkens i Halmstad. Kanske också någon annan affär. Det var kostymer, överrockar o. dyl. Att man köpte pr. postorder var mera sällsynt- om det nu förekom. Konfektion ansågs finare än hemsytt att börja med. Men sedan har ju "skräddarsytt" varit detta. Bättre passform Mera välsituerade beställde kläder. Nu köps nästan helt kläder. Beställningar är undantagsfall.